

KRONIKK & DEBATT

KRONIKK:
Maks 5000 tegn inkludert mellomrom. Legg ved portrettfoto.

DEBATT:
Innlegg: 3000 tegn inkludert mellomrom. Replik/kortinnlegg: 1000 - 2000 tegn.

E-post: debatt@klassekampen.no
Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innlegg.

Tollef Mjaugedal
tollefm@klassekampen.no
Kronikk- og debattredaktør

Carline Tromp
carlinet@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Hedda Lingaas Fossum
heddaf@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Kan norske sauer erobre verden?
Michael Brøndbo i Nationen bare spør

Vi trenger generelt flere folk som skjønner seg på teknologi. Derfor foreslår jeg at du kvoterer deg selv.

Ida Jackson (til kvinner) i Dagens Næringsliv

Eg vert stadig overraska over kor

skremmande kvinneleg kroppshår kan verke på enkelte.

Aktivitetsskoleleiar Birgit Mikalsen Nedreberg på NRK.no

For hver forbanna trysling eller fremmedgjort grunnudd Vedum klarer å friste til sitt anti-elite-prosjekt, blir det en stemme mindre på blå side.

Hans Bårdsgård i Nationen

På TV ser jeg så søt og enkel ut, men egentlig er jeg ganske sur og arrogant.

Kine Olsen Veddelten til Dagsavisen

Bitcoin er noe av det mest meningsløse vi har sett i verdenshistorien.

Terje Erikstad i Dagens Næringsliv-podkasten «Finansredaksjonen»

Klassekampen honorerer normalt ikke innsendt stoff. Innsenderens e-postadresse blir trykt med mindre innsenderen reserverer seg mot dette.

MER DEBATT NESTE SIDE >>

Fra en potensiell rugemaskin

DIKT
Kristin Auestad Danielsen

Erna, i nyttårstalen din kalte du meg for din rugemaskin du sa: Norge treng fleire ungar,

damer må føde fleire ungar, for at AS Norge skal gå i plus, elles går vi på sparebluss.

Erna, hausten tjuetten har vore ein einaste stor kvoddom. Eg tenkjer spesielt på abortdebatten som har dempa aktiviteten i søverom.

Men eg tenkjer også på brosjyren du sendte til meg i posten. Du ga meg ei handleliste på vatn, ved og havregryn.

Som eg må handle inn, i tilfelle nasjonal krise, i tilfelle krig, i tilfelle nød, i tilfelle storm, i tilfelle død.

Erna, apropos nød, verda er full av ungar, i Moria flyktningeleir på Lesbos, med skilt «sponsored by Norway».

finn du telt fulle av ungar, redde, sjuke ungar og redde, sjuke taksne i telt, i regn, isande kalde som ikkje kjem inn, i Noregs land, her eg ikkje vil vere din rugemaskin.

Erna, eg veddar ei lita rosinbolle at i tjuemittien i Noregs land, er det baller i øvnen, men lite «baller i øvnen» inni tissen på Noris kvinne og på Noris mann.

Kristin Auestad Danielsen, poet
kristindanielsen@hotmail.com

Hva hvis rovdyrpolitikken var utformet i dialog med de menneskene som blir mest berørt av den?

Lytt til folk i ulvesona

KRONIKK
Kjersti Kildahl

Rovdyr står mot beitedyr, folk mot folk og tidvis står sentrum mot periferi. Mangel på dialog, tydelig kommunikasjon og tilstrekkelige avbøtende tiltak, har resultert i en prosess hvor tilliten til myndighetene forvitrer og konfliktnivået tiltar.

Kunne tettere dialog ført til lavere konfliktnivå? Spørsmålet blir belyst i en utredning om «Beitebruk i ulvesona» som Nibio og AgriAnalyse har utført for Miljødirektoratet. I prosjektet inngikk intervjuer med et utvalg berørte beitebrukere for å beskrive deres bakgrunn for endring eller avvikling av beitebruket de siste tiårene. Selv om situasjonen kan synes lik, vil folk oppleve den ulikt – og handle ulikt.

Ulv og andre rovdyr har sin plass i norsk natur. Det har Stortinget sagt ja til gjennom rovdyrforlikene i 2004 og 2011. Rovdyrpolitikken har et todelte mål. Den skal både gi grunnlag for levedyktige bestander av rovdyr og sikre villkårene for ei levedyktig beitenæring. Målet skal nås gjennom geografisk soneforvaltning. Utvalgte områder er øremerket for rovdyr å yngle i, mens alle andre områder skal være prioritert for beitedyr.

Konfliktnivået er høyt i og rundt ulvesona. Basert på beitebrukernes opplevelser drøfter vi om en annen håndtering av ulvens tilbakekomst kunne dempet konflikten. Opplevelsen av mangel på respekt er en fellesnevner i svarene fra beitebrukerne. De beskriver å bli overlatt til seg

selv, og ikke beskytta, av storsamfunnet. Næringa de har vært stolte over å være en del av, får gå til grunne uten mottiltak.

Mange mener prosessen ikke har vært preget av dialog, men monolog. Myndighetene tar beslutninger uten tilstrekkelig kunnskap og forståelse for beitebrukerne. Opplevelsen er at deres erfaringer og interesser ikke er blitt tatt hensyn til. Man kan være enig eller uenig i denne virkelighetsbeskrivelsen, men opplevelsen er tydelig uttalt. Disse erfaringene sveker tilliten. Konflikten øker. Mangelen på tillit til forvaltningen og politikere kan forstås som en «somewhere-anywhere» konflikt slik journalist og forfatter David Goodhart beskriver. Den politiske maktiliten og andre i maktposisjoner, men uten lokal tilknytning, såkalte «anywheres», påvirker beslutninger på vegne av «somewhere», de som har inntekt, kultur og kompetanse knyttet til bruk av naturgrunnet lokalt.

Beslutninger som tas uten lokal påvirkning, innflytelse eller medeierskap, gir tap av tillit. Spesielt når det ikke foreligger akseptable alternativer eller utgang fra næringa. Dette støttes av nobelprisvinner Ellinor Ostroms forskning på forvaltning av fellesgoder, og hva som skjer ved mangel på medvirkning. Hva så hvis ulvesonen var blitt innført gjennom tettere dialog med berørte beitebrukere? Hva hvis myndighetene som ledd i etableringen tilbød å kompensere beitebrukerne for tap av framtidig inntekt, ikke bare for tap av beitedyr? Hva hvis skolebok-prinsipper for gjennomføring av vanskelige prosesser var blitt fulgt? Der dialog, medvirkning og forankring var styrende, og forvaltningen forutsigbar og

tydelig. Svarene får vi ikke, med det kan likevel være lærerikt å diskutere mulige utfall av en annen tilnærming.

En slik kontrafaktisk analyse av situasjonen i ulvesona, basert på beskrivelsene vi har fått gjennom intervjuene, gir ny innsikt. Ved å sammenligne det som skjedde med det som kunne ha skjedd, får vi en annen forståelse av konsekvensene som soneforvaltninga har medført. Da ulvesona skulle etableres, kunne myndighetene sagt tydelig at beiting med

frittgående sau i utmark skulle opphøre. Budskapet ville blitt negativt mottatt, men samtidig gitt forutsigbarhet for de berørte. Tidsfrist for avviklingen kunne vært satt. En plan for gradvis utfasing av utmarksbeite kunne vært lagt fram. Hvis avvikling var tydelig kommunisert, kunne tilstrekkelige omstillingsmidler vært en del av planen. Bønder som ønsket å legge om til drift på innmark, kunne bli kompensert, ville vært unngått. Eksempelene viser at alternativer finnes til den framgangsmåten myn-

FOR DØVE ØRER: Mange beitebrukere og andre i ulvesona opplever at de ikke har blitt hørt av myndighetene. Det har ført til et svært høyt konfliktnivå, skriver Kjersti Kildahl. Her fra protestene foran Stortinget forrige lørdag.

FOTO: CORNELIUS POPPE, NTB SCANPIX

ville det foreligge reelle alternativ til virksomheten som skulle avvikles. Bortfall av muligheten til å utnytte beiterettighetene kunne vært kompensert ved at myndighetene kjøpte dem ut, eller tilbød å leie rettighetene for en periode, for eksempel 99 år. Opplevelsen av å bli fratatt levetrukket uten å bli kompensert, ville vært unngått. Eksempelene viser at alternativer finnes til den framgangsmåten myn-

dighetene har valgt ved etablering av ulvesona. **En alternativ framgangsmåte** kunne gjort situasjonen lettere for de relativt få som bærer de sosiale og økonomiske kostnadene ved avviklingen på vegne av alle – storsamfunnet. Den ville ikke vært konfliktfri, men kanskje mindre konfliktfylt. Mangel på dialog, tydelig kommunikasjon og tilstrekkelige avbøtende tiltak, har

resultert i en smertefull prosess der hver enkelt over flere år har måttet gjøre seg de erfaringene som leder fram til avvikling eller drift innenfor endra rammebetingelser. Selv om det som er gjort ikke kan omgjøres, kan erfaringene brukes til å håndtere lignende situasjoner annerledes – neste gang. **Kjersti Kildahl,** kommunikasjonsrådgiver, Nibio
kjersti.kildahl@nibio.no

URIMELIG? Ketil Lund tar feil i sin kritikk av EOS-utvalget, skriver utvalgets leder Eldbjørg Løwer. FOTO: TOM HENNING BRATLIE

Kontroll, tiltro og uavhengighet

OVERVÅKING
Eldbjørg Løwer

Ketil Lund stiller i Klassekampen 9. januar blant annet spørsmål ved EOS-utvalgets uavhengighet som et av Stortingets organer som fører kontroll med Regjeringen. Han synes å mene at vi er for tett på tjenestene og av den grunn er unfallene i vår kontroll. EOS-utvalgets oppdrag er å være skeptisk og å stille kritiske spørsmål til de

hjemmelige tjenestene om de utfører sitt oppdrag innenfor de legale rammer som er gitt av Stortinget. Det gjør vi også kontinuerlig til alle tjenestene vi kontrollerer. Resultatene av kontrollen formidles til vår oppdragsgiver Stortinget, i særmeldinger eller i årsmeldingene. Meldingene sendes til Kontroll- og konstitusjonskomiteen og debatteres i Stortinget i plenum. Meldingene er offentlige. Hvis det av hensyn til rikets sikkerhet ikke er mulig, har vi lovhemmel til å melde fra til Stortinget at det bør gjøre seg kjent med graderte opplysninger i en sak. Utvalget har aldri «holdt tett» eller dekket over om

overvåking vi har ment har vært ulovlig eller kritikkverdigg. EOS-tjenestenes virksomhet som vi mener er innenfor lovens rammer, bevarer vi lovpålagt taushet om.

Utvalget er uavhengig av at de lover og regler som gis er så klare at vi kan kontrollere om tjenestene utfører sin virksomhet i tråd med loven. Før avgivelsen av den omtalte

«**Utvalget har aldri 'holdt tett' eller dekket over om overvåking.**»

særskilte melding til Stortinget om e-loven, var E-tjenesten meget sterkt uenig i utvalgets synspunkter. (E-tjenestens brev ligger som et vedlegg til meldingen.) Dette hindret ikke utvalget fra å lage særmeldingen og sende den til Stortinget. Vår hensikt med denne særmeldingen var å gjøre Stortinget oppmerksom på et mulig behov for en ny politisk helhetlig gjennomgang av reglene for E-tjenesten. Og vi ble også hørt. Når Stortinget på demokratisk vis skal ta stilling til forslag til ny e-lov vil det måtte balansere personers rett til privatliv mot samfunnets og personers trygghet.

Eldbjørg Løwer, leder for EOS-utvalget (Stortingets kontrollutvalg for etterrettings- og sikkerhetstjeneste)